

МИНИСТЕРСТВО НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА

Съфинансиран от
програма „Еразъм+“
на Европейския съюз

ЦЕНТЪР
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ

КАЧЕСТВОТО НА ПРЕПОДАВАНЕ – ФАКТОР ЗА УСПЕШНА РЕАЛИЗАЦИЯ

*Доц. д-р Здравка Радинова, дм
Национален болонски съветник
Русе, 03.11.2017 год.*

ПРОЕКТ № 582874-ERP-1-2016-2-BG-ERPKAZ-BOLOGNA „ИНОВАТИВНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ УМЕНИЯТА НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ“, ФИНАНСИРАН ПО ПРОГРАМА „ЕРАЗЪМ+“ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ

Компоненти (елементи) на учебния процес

МИНИСТЕРСТВО НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА

Съфинансиран от
програма „Еразъм+“
на Европейския съюз

ЦЕНТЪР
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ

**Why Colleges and Universities
Need to Invest in Quality
Teaching More Than Ever**

Faculty Development, Evidence-Based
Teaching Practices, and Student Success

ACUE
Association of College and
University Educators

ACE American
Council on
Education*

Увод: Актуалност на проблема за качеството на преподаването

- Масовизация на висшето образование
- Преподаването – основна функция на университетите до края на XIX век (*Coaldrake u Stedman, 1999*)
- Германски модел – научни изследвания (задължително условие) и преподаване (дейност от втора класа) XX век
- Значение на преподаването – преразглеждане и преосмисляне поради разширяването на сектора на висшето образование
- От университетите непрекъснато се изисква да изследват качеството на преподаването, както и научните изследвания, които провеждат
- Дилема за преподавателите – очаква се да бъдат ефективни преподаватели и компетентни изследователи

Актуалност на проблема

(продължение)

- ❑ Променена структура на финансиране увеличава фокуса върху качеството – „оценяващата държава“, публична отчетност
- ❑ Висшето образование – инвестиция, която трябва да допринесе за националното благополучие – възвръщаемост
- ❑ „Културата на висшето образование“ „все по-пазарно ориентирана“ – студенти, работодатели, преподавателски и непедагогически персонал, правителствени и финансиращи органи, кредитори, одитори, оценители и обществото като цяло изискват стойност за парите си и желаят повече ефективност чрез преподаване (външни изисквания)
- ❑ Глобализация на пазара и институциите – Интернет
- ❑ Обучение на чуждестранни студенти – предизвикателства

Качество на преподаване – основни ПОНЯТИЯ

- Няма ясна дефиниция
- Качество - сложно, многопластово и многоаспектно
- Разглежда се като **резултат, свойство, процес, зависимо от заинтересованите страни**: „отлични постижения“, „парична стойност“, „адекватност на целта“, „трансформиране“, „непрекъснат процес на намаляване на дефектите“
- Повишаване на качеството се ръководи от: „Правим ли нещата правилно?“ „Правим ли правилните неща?“
- Културата на качеството съдържа два елемента:
 - набор от общи ценности, вярвания, очаквания и ангажираност към качеството
 - структурен/управленски елемент с добре дефинирани процеси, които повишават качеството и координират усилията

„Добър“ преподавател

- Чувствителност към нивото и прогреса на студента
- Емпатия, съпричастие към студента
- Яснота на целите, яснота на изискванията, **академични очаквания**
- Разбираеми, ясни обяснения
- Уважение към студентите
- Насърчаване на независимо мислене
- Педагогически знания/умения
- Пълно владение на учебното съдържание
- Подходящо натоварване, степен на трудност, задания - избор
- Откритост
- Ентусиазъм

„Добър“ преподавател *(продължение)*

- Яснота и прозрачност на процедурите и критериите за оценяване
- Лидерство и Модерно управление
- Разбиране на мисията на университета
- Организация и експресивност
- Създаване и поддържане на интерес към учене
- Създаване на положителен психоклимат - *подкрепяща учебна среда*: включва дейност като предоставяне на интелектуално възбуждане и стимулиране, обширни познания по предмета, достъпност, осигуряване на мотивираща среда, признаване на разнообразието на студентите, както и уважение и интерес към студентите
- Ангажираност, Предприемачество, Професионално развитие и др.

„Изключителен“ преподавател

Знаят какво да преподават, как да преподават и как да се усъвършенстват

Създават уникални и запомнящи се учебни преживявания

КОНСЕНСУС:

Освен всичко изброено има **страст** към четири неща:

учене

научна област

„Професорите преподават най-добре това, което знаят най-добре“, „Добри учени са добри преподаватели“: един от митовете на висшето образование?

студенти

преподаване

Проблем

- По-трудно е да се определи какво представлява доброто преподаване, отколкото да се даде дефиниция за добро научно изследване
- Трудно е да се установят и съберат доказателства за добро преподаване, което би позволило на добрите преподаватели да получат признание за техните усилия
- Има малко стимули, за да се отдели време и енергия за преследване на отлични постижения в преподаването
- Преподаването често се разглежда „като дълг, служба“
- Предложение:** да се приложат същите процеси за подобряване качеството на преподаване, които вече се използват за научни изследвания: партньорска проверка, награди за отлични постижения, съвместна работа, стимули и др.

Ерудиция за преподаване

- Целта на преподаването е проста, да направи възможно ученето на студентите
- Характеристики:
 - Ясни цели
 - Подходяща подготовка
 - Подходящи методи
 - Значими резултати
 - Ефективно представяне
 - Рефлексивна критика
- Преподаване - обществено, отворено за критика и оценка и във форма, на която другите могат да надграждат
- Задължително включва изследване, проучване на мнение

Подход, ориентиран към ученето

- ❑ Учещи общности (за съвместно учене) – групи от хора, ангажирани с интелектуално взаимодействие с цел учене - научават се на груповата динамика, как да се държат конструктивно, ефективно на работното място и ги обучават за добро гражданство
- ❑ Студенти, които имат по-чести контакти с преподаватели в и извън занятия по време на обучението, са **по-доволни** от образователния си опит, **по-малко вероятно да прекъснат/отпаднат** и имат положителна Аз-концепция (когнитивни, емоционални и поведенчески компоненти)
- ❑ Приложение на активизиращи познавателната активност подходи на обучение

Активизиращи познавателната активност подходи на обучение

- Преобладава ученето над преподаването
- Високо ниво на самостоятелност и съзнателност
- Насочени са повече към мисленето и по-малко към паметта
- Повишават емоционалния тонус
- Преодолява се хипердидактизма в обучението
- Подпомагат формиране на личностни качества
- Скъсяват периода за професионална адаптация
- Осигуряват по-висока активност за учене, мотивация за учене
- Формират навици и умения за работа в екип
- Изграждат индивидуална отговорност в груповата работа
- Формират навици за непрекъснато учене и поемане на отговорност за собственото учене
- **Осигуряват по-добро функциониране на работното място**

Пет стъпки за провеждане на успешна инициатива за качество на преподаване

1. Идентифициране на проблема: обмисляне на слабостите
2. Събиране на информация: преподавателят трябва да чете литература, да посещава семинари и да работи с ментори или студентски сътрудници
3. Определяне на оценими цели: преподавателят трябва да избере конкретен проект, върху който да работи
4. Разработване и прилагане на стратегии за постигане на установените цели
5. Оценка, както качествена, така и количествена

Индикатори за оценка на качеството на

Критерии, стандарти, индикатори **преподаването**

- Измерими (количествени)** – резултати от обучението, успеваемост на студентите и реализация на пазара на труда (силно дискутабилно), процент и стойност на завършилите, процент на препъкъснали и др.
- Неизмерими (качествени)** – проучване мнението на студенти (предубеденост, роля на администрацията или инфраструктурата), преподаватели, работодатели (удовлетвореност) и др.
- Надеждни показатели – кои са?
- Други инструменти - взаимно оценяване (предимство: фокус върху процеса, а не върху резултатите), портфолио, инициативи за повишаване на качеството и др.

МИНИСТЕРСТВО НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА

Съфинансиран от
програма „Еразъм+“
на Европейския съюз

ЦЕНТЪР
ЗА РАЗВИТИЕ
НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ

Повишаване на качеството на преподаването

- Инициативи за подобряване на преподаването – **качествени и количествени**
- Нива: преподавател, катедра, институция или държава
- Качествени инициативи: подобряване на педагогическите методи и умения или средата на обучение - работата в екип, създаването на цели и учебни програми
- В две посоки: отгоре надолу и обратно
- Вътрешно влияние*: лична философия на преподаването (79%)
Удовлетвореност от обучението на студентите (15%)
- Организационни влияния*: подкрепа от администрацията (26%)
- Външни влияния*: Castl (13%), учебни конференции (9%), организации за акредитация (4%), професионални такива (4%)

Процес на преход от висшето образование към пазара на труда - основни аспекти

Причини за дискусия:

- Промени в процедурите за наемане на работа
- Редуциране на времето за въвеждащо обучение от страна на работодателите
- Повишаване на очакванията към студентите и пригодността им за заетост
- Нагласите на дипломантите и техните родители за по-добро заплащане в резултат на придобитото висше образование
- Висшите училища – да осигурят необходимия брой завършващи със съответните професионални компетентности в разумни срокове

Фигура 1. Заинтересовани страни, основни аспекти и взаимовръзки в процеса на преход от висшето образование към пазара на труда

Препоръки на Съвета на Европа

Държавните органи да осигурят подходящи мостове между висшето образование и заетостта

- ❖ Съгласувани квалификационни рамки на национално и европейско равнище
- ❖ Прозрачни механизми за признаване и квалификация
- ❖ Гарантиране на качество
- ❖ Двупосочни информация между висшето образование и пазара на труда

Заетостта и нейните връзки с целите на Болонския процес

- ❑ **Пригодност за заетост (Employability)** – набор от знания, умения, навици и личностни качества, значими за професията, увеличаващи вероятността за заетост и за успех в избраната професия, която е от полза на самите дипломанти, работодателите, обществото и икономиката
- ❑ **Постигане на устойчива заетост** – очаквания на отделната личност, пазара на труда и обществото от ВО да допринесе
- ❑ **Връзка между академични знания и професионална дейност**
- ❑ **Висококачествено образование** - ключ за намиране на работа; Бакалавърските степени – реално приложими

Роля на висшето училище за успешна реализация

- ВУ отделят по-голямо внимание на подготовката на студентите за трудовата им дейност
- Процес на модернизация във ВУ – двигател на трансформацията – съобразяване на обучението с потребностите на студентите за бъдещата им заетост
 - Осъвременяване на учебните програми
 - Сътрудничество с работодатели
 - Адаптивност на висшистите
 - Интернационализация на ВО
- Инициативи, допринасящи за повишаване на нивата на заетост:
 - Подобряване на учебните планове и програми, баланс между традиционни и иновативни технологии

„Умения за 21-ви век“ - преносими умения

- Писмено изразяване
- Умения за анализ на ситуации
- Организационни умения
- Обхватно проучване на въпроси
- Комуникативни умения
- Междупersonностни умения
- Оценяване
- Планиране
- Съставяне на прогнози
- Управление на процеси
- Управление на проекти
- Компютърна грамотност
- Работа под напрежение
- Използване на чужди езици
- **Умения за:** обучение на други хора, водене на преговори, вземане на решения, убеждаване, възлагане на задачи, провеждане на интервю
- Креативност
- Критично мислене
- Координиране на събития и др.

Трите измерения на компетентностите

професионалната практика, включват приемчивост, способност за самостоятелна работа, управление на проекти и управление на времето, както и основни познания за управление на бизнеса.

1. Методологични и специализирани широки умения в една дисциплина и спомагателни – ядрото на бакалавърска или магистърска програма
2. Умения, базирани на професионална практика
3. Метакогнитивни умения – самооценка, самоанализ

Показатели за оценка на външна ефективност

1. Степен на заетост
2. Коефициент на съвпадение на образованието с работата, степен на постигане на специфично работно място
3. Процент на отказ от работа
4. Човешки капитал на завършилите
5. Общ процент на трудова последователност
6. Процент на допълнително обучение
7. Процент на адекватност на професионална специализация
8. Средно удовлетворение за постигнатата степен на компетентност
9. Желание да се повтори образователния опит
10. Средно удовлетворение от работата
11. Обща оценка на образователния опит (удовлетвореност от обучението)

— **У** **У** **У** **У** **У** **У** **У** **У**

Опитът на МУ – Плевен в прилагане на иновативни технологии на обучение

Обучение чрез решаване на проблеми

ПРОБЛЕМНО-БАЗИРАНО ОБУЧЕНИЕ

Проблемно-базирано обучение (ПБО): определение

Подход на обучение, при който обучаваният се среща първо с проблем, последвано от системен, контролиран от студента процес на проучване и събиране на информация.

Barrows, HS and Tamblyn RM. Problem-based learning: An approach to medical education. Springer Publishing Company, New York, 1980, p. 205.

На студентите се представя за решаване проблем, който те дискутират в малка група по време на **тьюториал**, напътствани от **тьютор**, последвано от ориентирано към студента системно проучване и събиране на информация.

- обучение чрез решаване на проблеми
- фокусирано на ситуация, казус, проблем
- базирано на проучване
- ориентирано или базирано на случай обучение
- симптом-ориентирано и др.

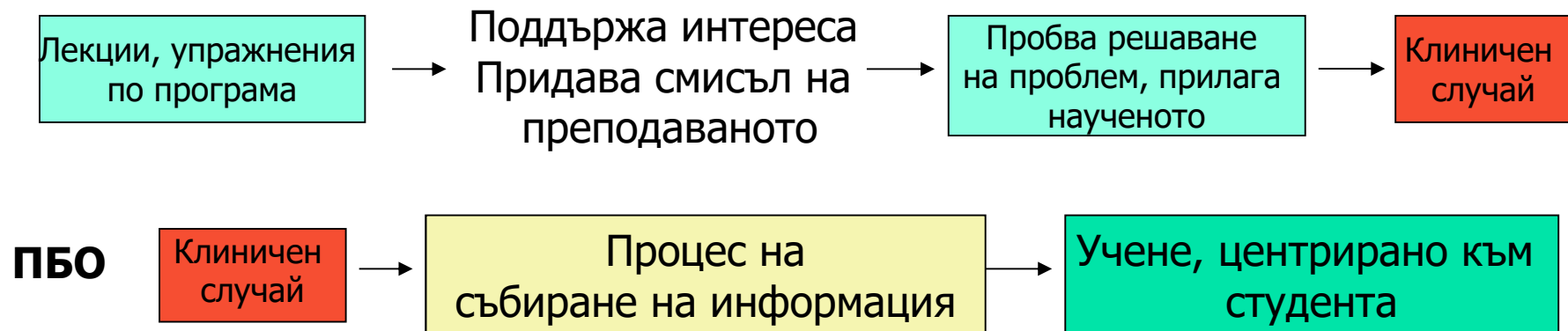
Основни разлики между традиционно и проблемно-базирано обучение

Традиционно обучение

- пасивен подход на обучение
- ориентирано към преподавателите
- предметно ориентирано

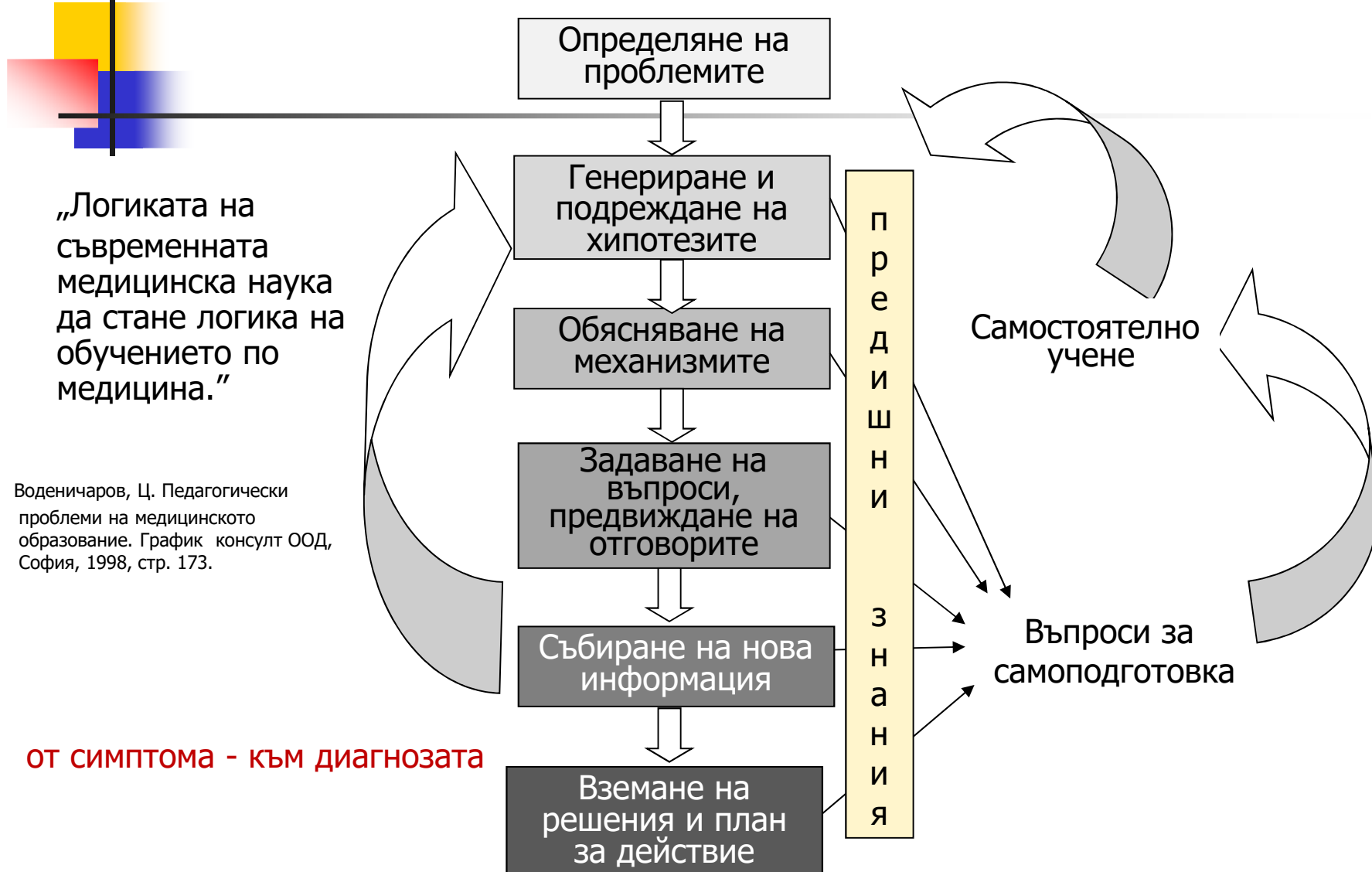
Проблемно-базирано обучение

- активизиращ подход
- ориентирано към студентите
- интегрирано
 - иновационна образователна технология

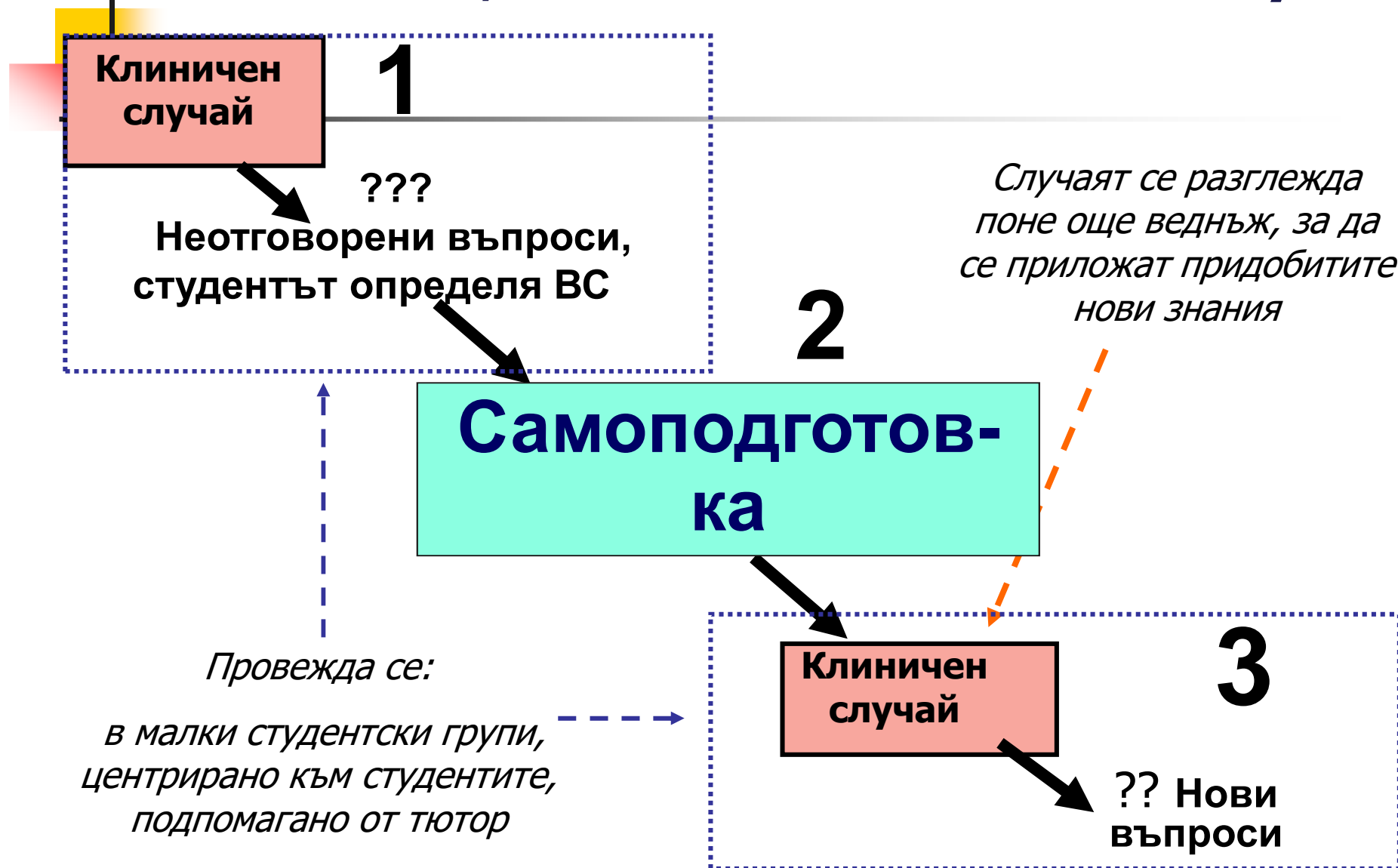
Начин на работа

Воденичаров, Ц. Педагогически проблеми на медицинското образование. График консулт ООД, София, 1998, стр. 173.

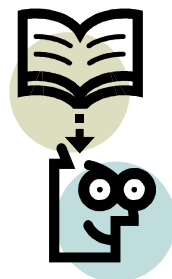
Последователност на събитията при ПБО, основано на клиничен случай

Предимства на проблемно-базираното обучение

- Студентите са стимулирани да бъдат **активни участници** в обучението си
- Информацията се **запомня по-добре**, тъй като се учи във връзка с приложението ѝ (в контекст)
- Работейки с „истински проблем“ студентите се научават да **прилагат придобитите знания**
- Чрез започване с „практиката“ и работа назад към „теорията“ се **оценява важността на преподавания материал**
- Подхранва **усещането за общност** между студенти и преподаватели

Предимства ...

- Изгражда умения за
 - самостоятелно, независимо учене
 - самообучение
 - съвместно, групово учене
 - работа в екип
 - комуникативни умения
 - решаване на проблеми
 - междуличностни отношения
 - оценка и самооценка
 - и др.
- Осъществява се незабавна обратна връзка
 - за студента: как той/тя се справя и напредва
 - за преподавателя: къде студентът среща трудност и се нуждае от помощ
- Стимулира интереса и развитието на преподавателите

Цел на въвеждане на проблемно-базираното обучение в МУ - Плевен

Да подобри подготовката на студентите-медици като допринесе за:

- Повишаване на интереса за учене
- Формиране на активно отношение към учебния процес
- Формиране на умения за самостоятелно учене, работа в екип, решаване на проблеми, критично мислене, комуникативни умения, оценка и самооценка и др. (преносими умения)

МУ – ПЛЕВЕН:

2000/2001 учебна година

„ХИБРИДЕН” МОДЕЛ на проблемно-базирано обучение

Съчетание на проблемно-базирани сесии, основани на клинични случаи с лекции и лабораторни упражнения

Интегрирана учебна програма, основана на клинични случаи, въведена в поток от студенти, паралелно на традиционната система на обучение

Учебна програма за учебната 2017/2018 год.

Курс	Зимен семестър	Летен семестър
I-ви	Традиционно, по отделни предмети, центрирано към преподавателите	Проблемно-базирано, центрирано към студентите обучение по А + Ф + Бх
II-ри	Проблемно-базирано, центрирано към студентите обучение по А + Ф + Бх	ПБ обучение, центрирано към студентите по ПА + ПФ и МБ + ПХБ
III-ти	ПБО самостоятелно в курса по ПА	
IV-ти	Традиционно, по отделни предмети, центрирано към преподавателите клинично обучение	
V-ти	Традиционно, по отделни предмети, центрирано към преподавателите клинично обучение	ПБО самостоятелно в курса по клинична фармакология
VI-ти	Преддипломен стаж	

I-ви курс

I-ви семестър Традиционно обучение, по отделни предмети, ориентирано към преподавателите	II-ри семестър Интегрирано, проблемно-базирано обучение (ПБО) по анатомия, физиология и биохимия, ориентирано към студентите, организирано в органно-системни блокове; останалите дисциплини се изучават традиционно				
медицинска физика, химия, цитология, биология, анатомия, латински език и др. <i>(15 седмици)</i>	Въведение Примерен клиничен случай <i>(1 седмица)</i>	Храносмила-телна система <i>(4 седмици)</i>	Сърдечно-съдова система <i>(6 седмици)</i>	Кръв <i>(1 седмица)</i>	Дихателна система <i>(3 седмици)</i>
II-ри курс III-ти семестър Продължение на интегрираното ПБО по анатомия, физиология и биохимия			IV-ти семестър Продължение на ПБО		
Отделителна и ендокринна система <i>(7 седмици)</i>	Нервна система <i>(7 седмици)</i>	Семинар <i>(1 седмица)</i>	Отделни блокове по патоанатомия и патофизиология и микробиология с пропедевтика на хирургическите болести <i>(15 седмици)</i>		
III-ти курс Клинично обучение по отделни предмети, традиционно, центрирано към преподавателите; ПБО по патологична анатомия					
IV-ти курс Клинично обучение по отделни предмети, традиционно, центрирано към преподавателите					
V-ти курс Клинично обучение по отделни предмети, традиционно, центрирано към преподавателите; ПБО по клинична фармакология					
VI-ти курс Държавен стаж					

Писмена, описателна оценка на учебната програма с ПБО

- „Имах доста оскъдна информация за същността на програмата преди да се включа. Първата седмица **бях доста объркан**, но впоследствие работата ни тръгна гладко”.

Илия Илиев Крачунов, II курс, 5-та група, Фак. № 5941

- „Програмата е изключително полезна и от гледна точка на това, че се **намалява в значителна степен стреса**. Седейки на принципа на „кръглата маса”, намалената дистанция между преподаватели и студенти, честите и забавни шеги, правеха сесиите по-леки и приятни – фактор, намаляващ психическия стрес. Постига се по-голямо доверие и близост с преподавателите, които винаги ни разбираха и бяха до нас, готови да ни помогнат не само по отношение на овладяването на учебния материал, но във всяка кризисна за нас ситуация”.

Мая Анкова Стоянова, II курс, 5-та група, Фак. № 5940

Мнения, оценки ...

- В сесиите се чувстваш като един истински **д-р Хаус**, търсейки и намирайки решение на проблема. Удовлетворението от това да успееш **да съчетаеш наученото от трите дисциплини** и да го **приложиш към съответния клиничен случай**, е наистина неописуемо. През изминалите два семестъра разбрах колко важно е човек да намери средата, **в която ученето и работата в екип са истинско предизвикателство!** Времето през последните два семестъра беше **пълноценно използвано** за постигане на крайната цел - качествено обучение **в приятелска среда."**

Александър Серафимов, II курс, 5-та PBL гр. Фак. № 5947

Мнения, оценки ...

- „**Динамиката на работа** - за разлика от традиционните упражнения всяка РВЛ-сесия има различни компоненти, които следват определен алгоритъм”.
- Отношенията в колектива бяха не само професионални, но и **приятелски**. Въпреки респекта, с който ние студентите подхождахме към тюторите, се чувствахме **равнопоставени** с тях при вземането на решения, касаещи обучението ни. ”

Илия Илиев Крачунов, II курс, 5-та група, Фак. № 5941

Традиционно учебно-практическо занятие

Проблемно-базирана сесия

Проблемно-базирана сесия

и време
6¹⁰ - 8¹⁰ - приложението на РС
8¹⁰ - 9¹⁰ - разликите на ВС
9³⁰ - 9⁴⁵ - подготовка
9⁴⁵ - 10⁴⁵ - ВС
10⁴⁵ - 11⁰⁰ - КС приложението
11⁰⁰ - 11⁴⁵ -

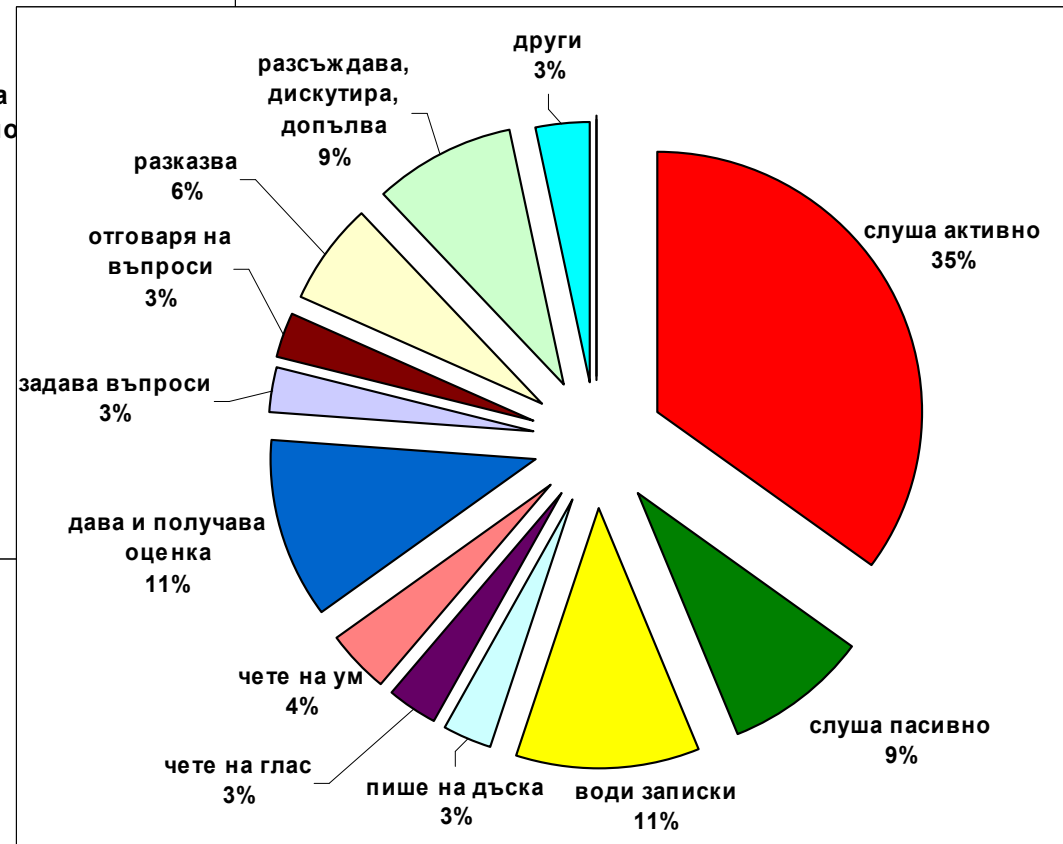
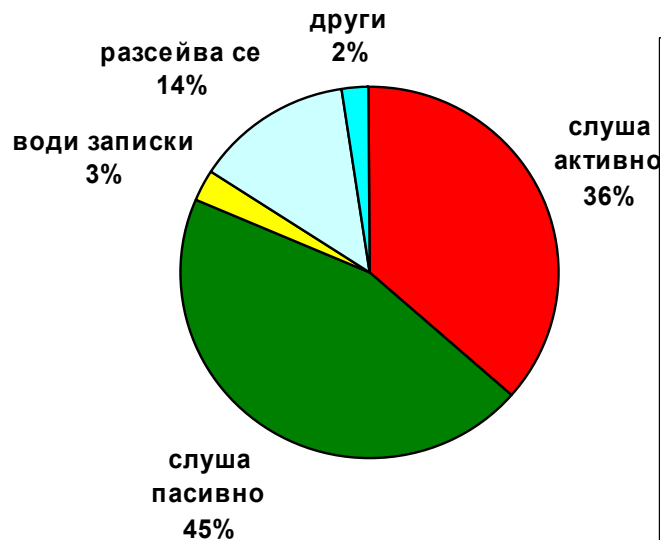

Оценка на учебния процес чрез бюджета на времето (хронометраж)

Бюджет на времето на учебните дейности в:

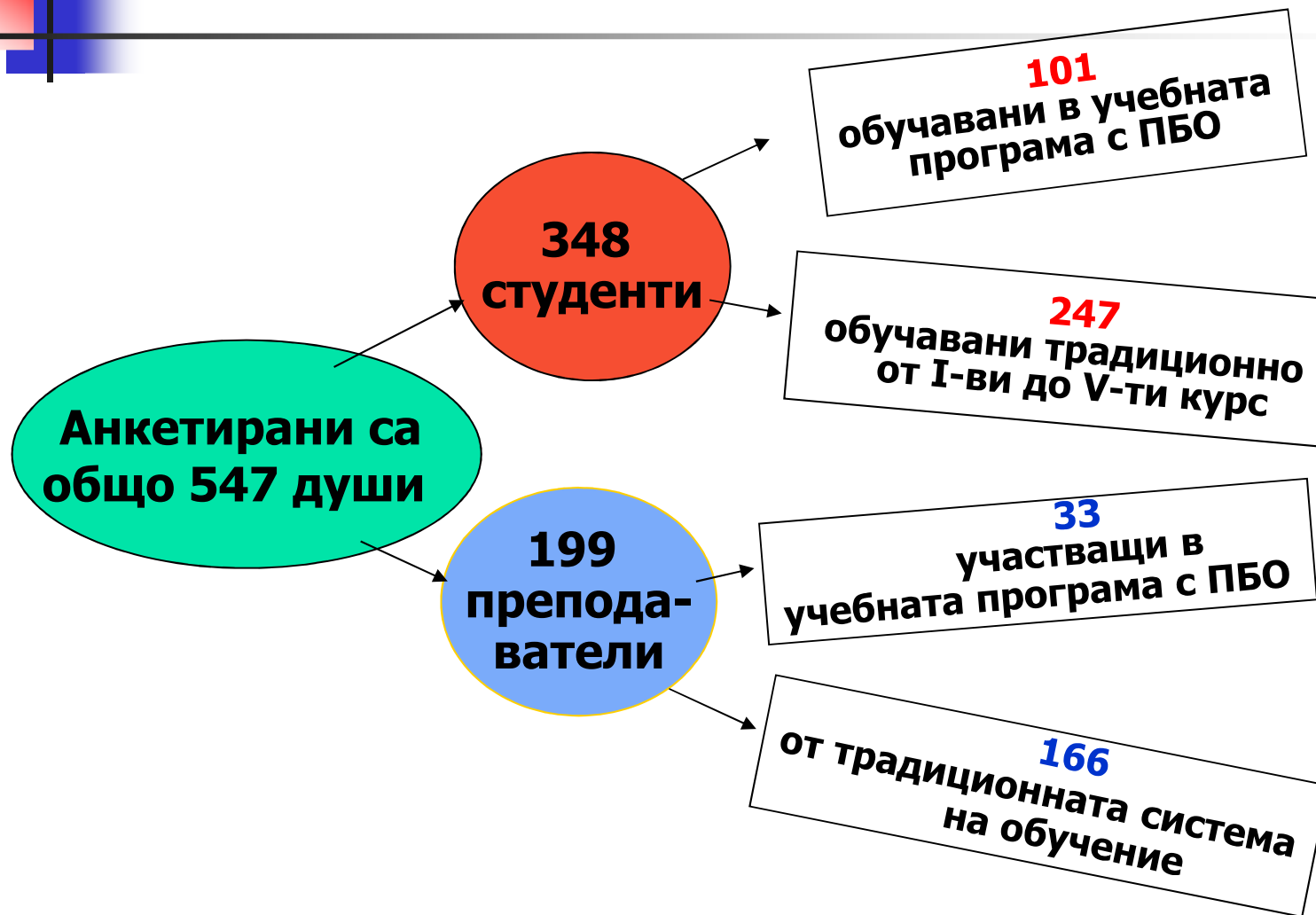
2. ПБ сесия

1. традиционно практическо занятие

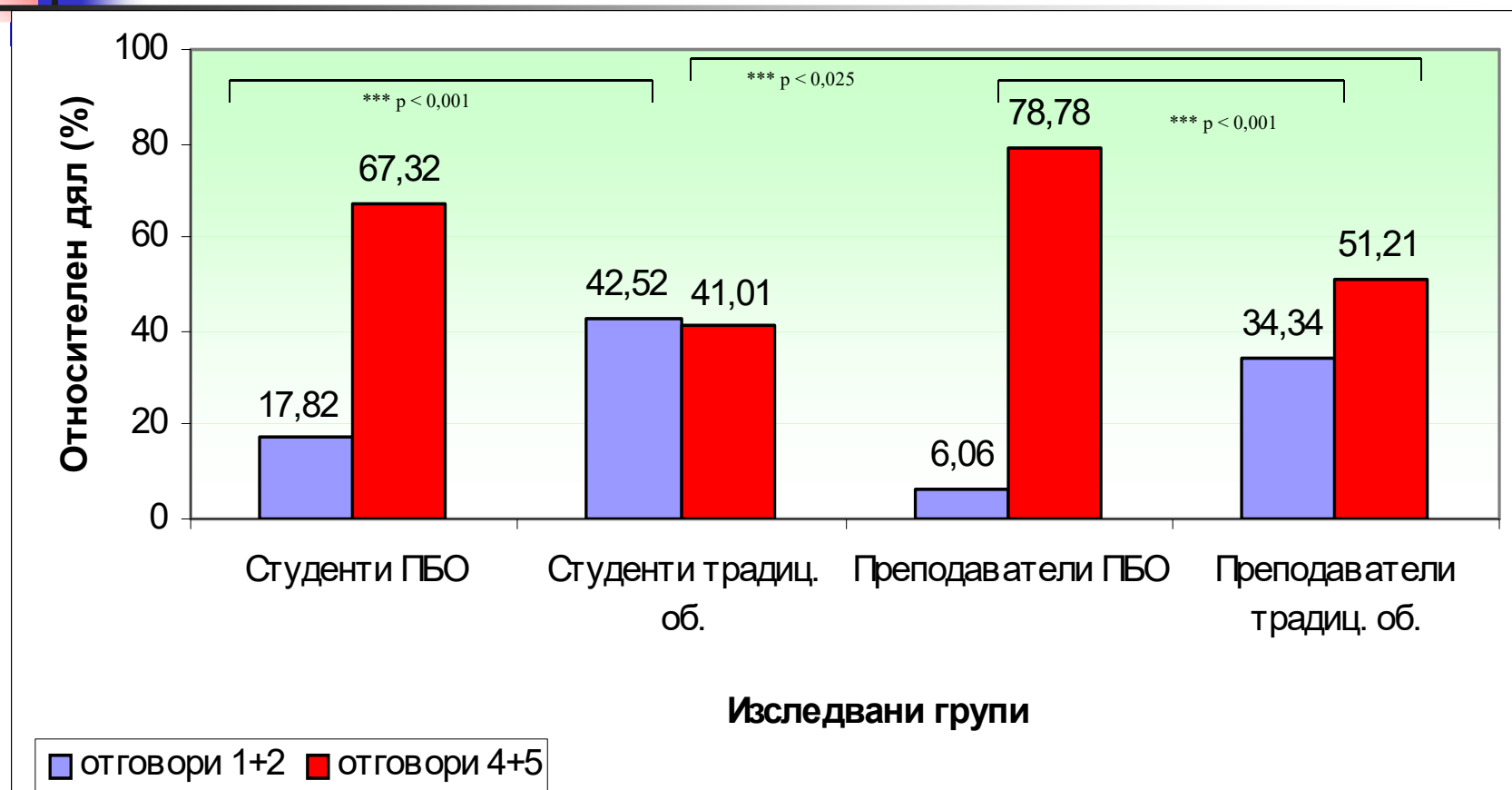

Оценка на учебния процес

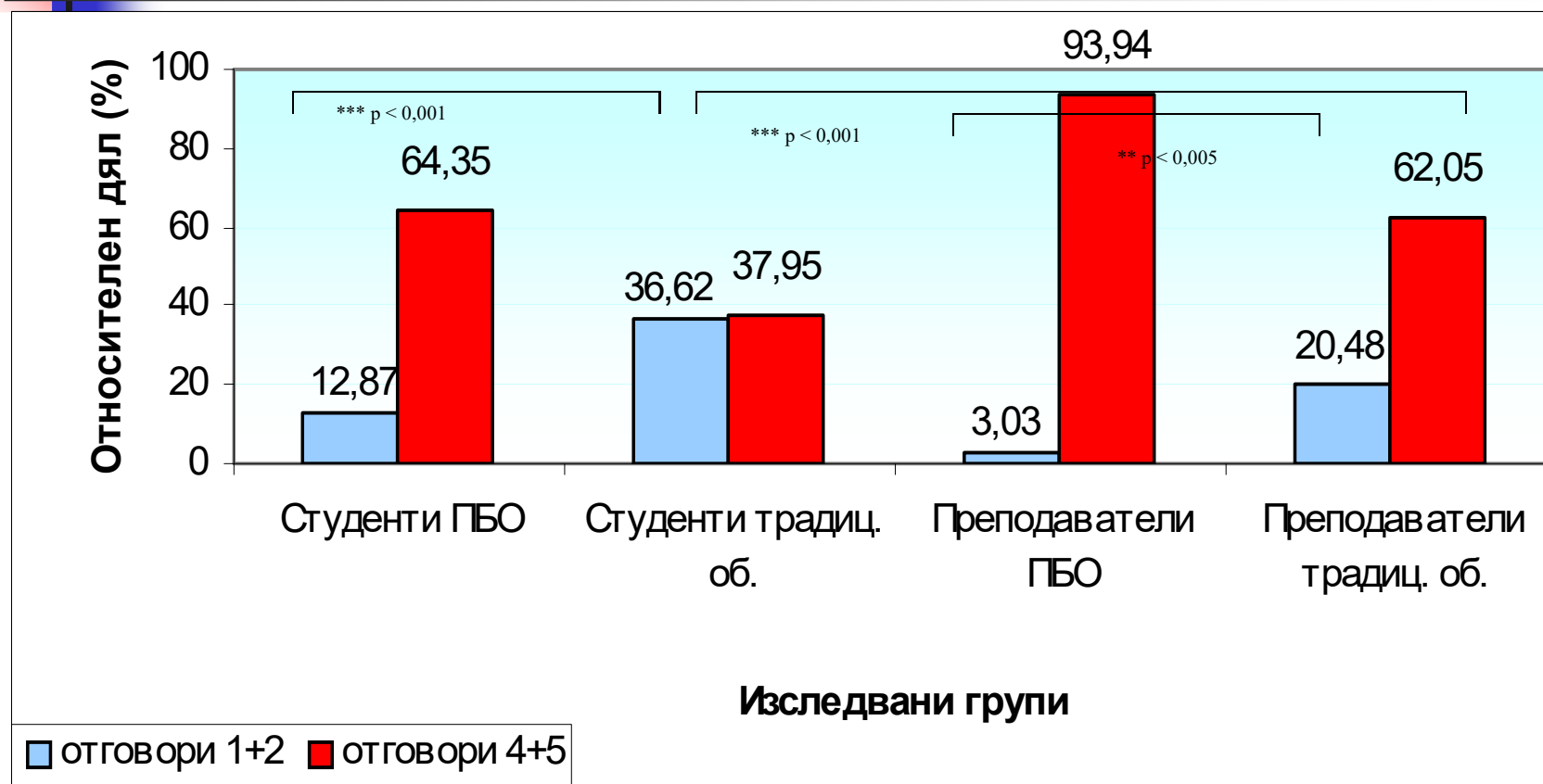
Роля на клиничните случаи в ПБ сесии и учебните теми в учебно-практическите занятия за стимулиране на самостоятелната подготовка на студентите

„Системата на ПБО не предоставя готова информация и фактология, а дава възможност на студентите сами да се „поблъскат“ и по пътя на логиката да достигнат до причините, пораждащи дадено оплакване“.

Мнение относно разглеждане на учебните теми триединно: в медико-биологичен, психологичен и обществено-социален аспект

„Научихме се да приемаме организма като едно цяло“.....

Писмена описателна оценка на програмата с ПБО

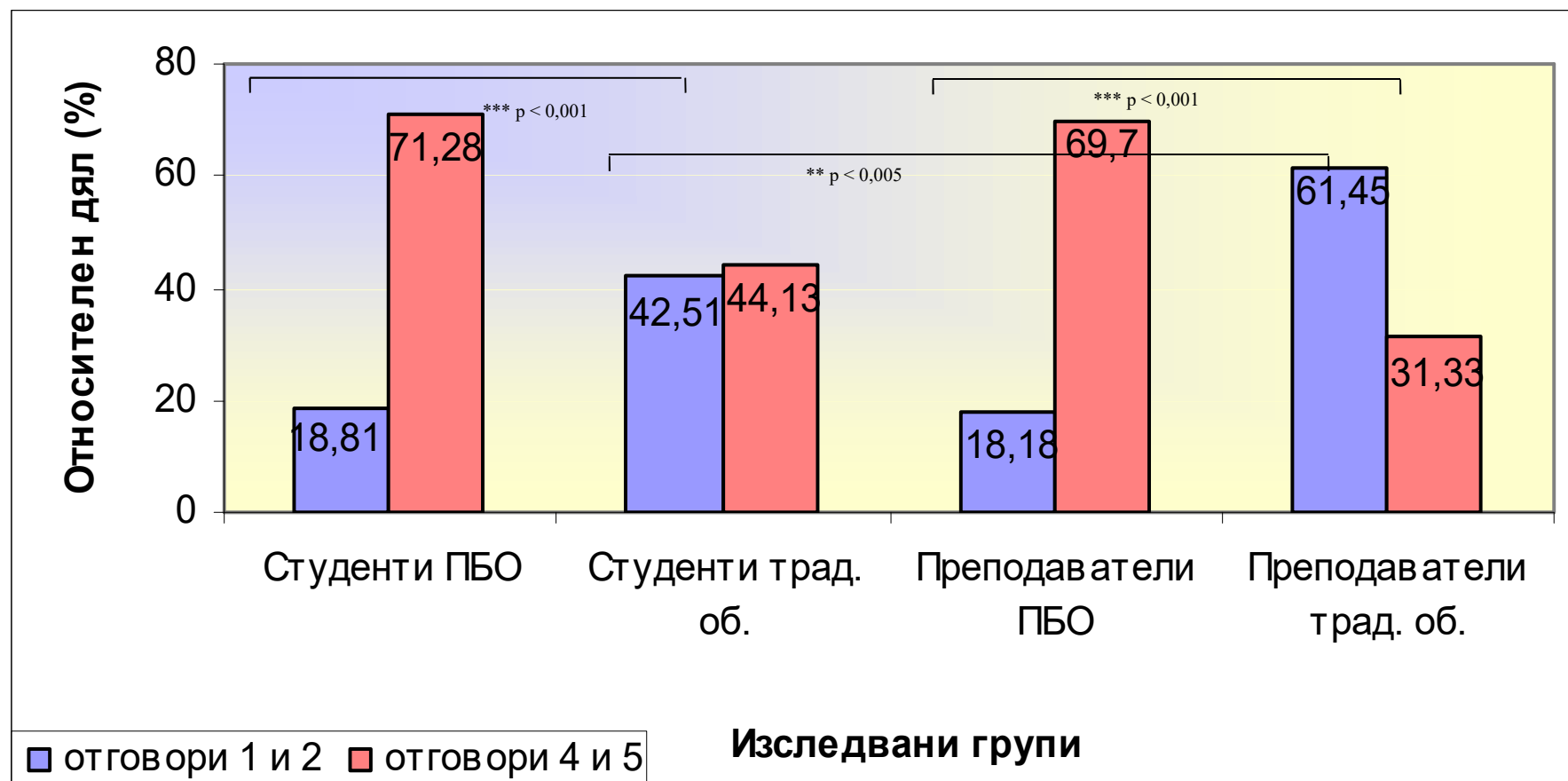
- „Благодарение на изискванията за активна работа във вторите ПБ сесии, **се подготвихме системно по трите дисциплини**, което даде стабилна основа за януарската изпитна сесия. Дори да изглежда, че ученето е повече в сравнение с традиционната система на обучение, в действителност не е така – материалът е един и същ, единствената разлика е, **че ние трябваше да се подготвяме системно, всяка седмица**. Това е привидният „недостатък“, с който се сблъсква всеки студент, включен в учебната програма с ПБО, който се оказва сигурно бъдещо предимство, инвестиция в дългосрочен план“.

Мая Анкова Стоянова, II курс, 5-та група, Фак. № 5940

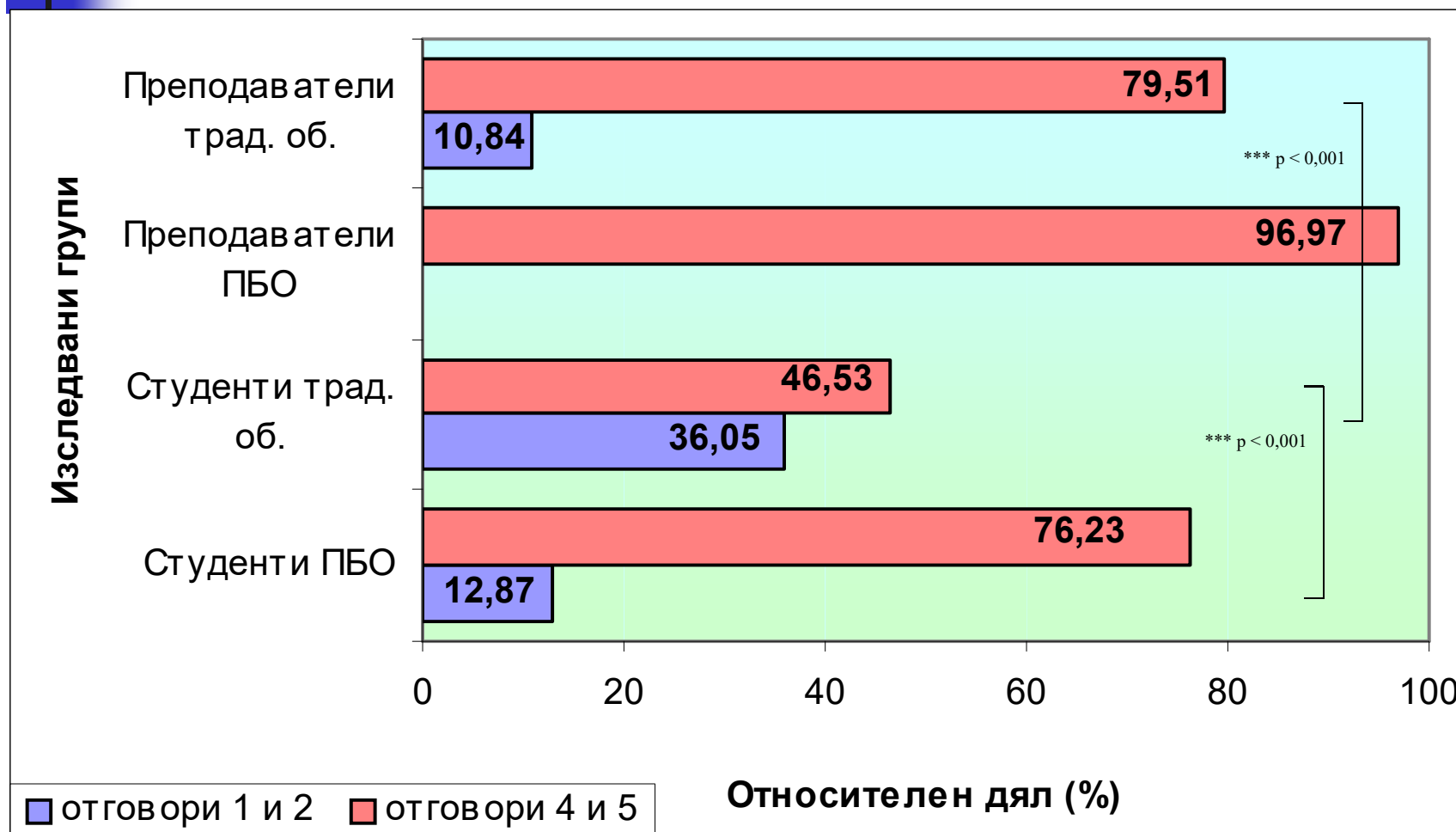
Учебно поведение на студентите

Мнение относно редовната подготовка на студентите за ПБ сесии и учебно-практически занятия

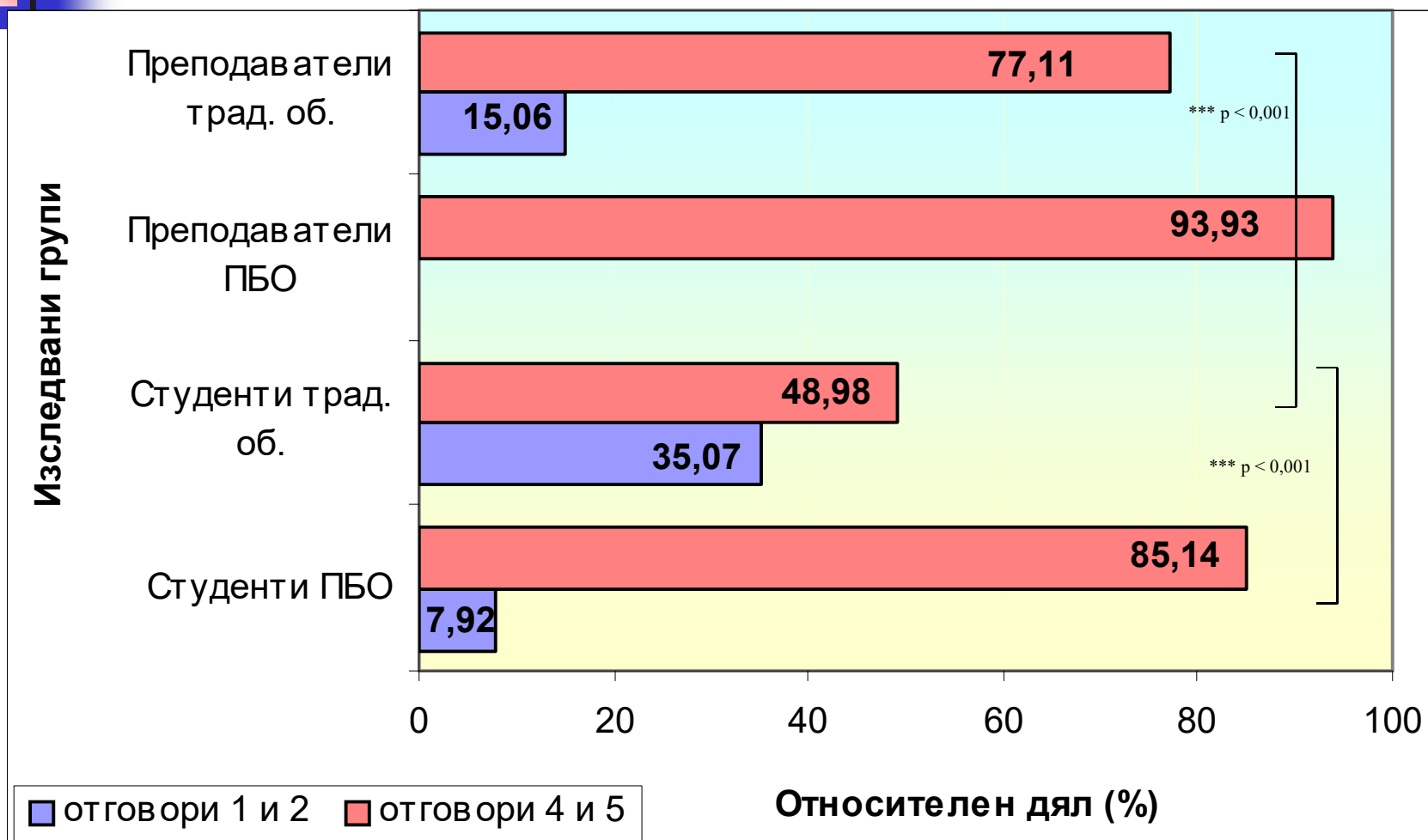

Сравнителна оценка на резултатите за способността на тюторите/асистентите да мотивират за усилена работа

Сравнителна оценка на резултатите за уменията на тюторите/асистентите да стимулират групова дискусия

Оценка на ефективността на иновационната образователна технология с ПБО

Ефект на иновационната образователна технология върху студентите

- Най-високо оценен е ефектът на ПБО върху студентите по отношение на:
 - Изграждане на умения за представяне на информация и преодоляване на психологическата бариера студент/преподавател (93,75%)
 - Уменията за критично мислене, учене с разбиране и добри комуникативни умения (90,63%)
 - Уменията за работа в екип, по-голямата взискателност към преподавателите (84,38%).

Ефект на иновационната образователна технология с ПБО върху преподавателите

Изследвани 15 критерия

- усъвършенстване на преподавателските умения и пълноценно общуване със студентите (93,75%)
- запознаване с начина на работа и учебното съдържание на сродни дисциплини (90,63%)
- преосмисляне начина на преподаване на собствената дисциплина (84,38%)
- преосмисляне подхода на преподаване в традиционната система на обучение (81,25%)
- удовлетвореност от работата в новите условия (75%)
- по-спокоен начин на работа (65,63%)

**БЛАГОДАРЯ ЗА
ВНИМАНИЕТО!**